

Rondetafelgesprek Provincie Overijssel, paper Meten=Weten, 28 maart 2025

Het is nodig de toelating van stoffen die zich verplaatsen tot ver buiten de akker onmiddellijk in te trekken. Pas als er voldoende kennis is over de eigenschappen van de stoffen, de toxische werking van cocktails en de effecten van die cocktails op mens, dier en het milieu, kunnen sommige stoffen weer toegelaten worden.

Tot er duidelijkheid is, dient het voorzorgsbeginsel leidend te zijn.

In het Coalitieakkoord vallen ons in de paragraaf landelijk gebied twee doelen op:

- Een toekomstbestendige landbouwsector.
- Herstel van de natuur, het watersysteem en het klimaat.

Deze punten sluiten aan bij de doelstellingen van Meten=Weten. In onze bijdrage gaan we hier nader op in.

Zorgen

De kwaliteit van de omgeving voor mens, dier en milieu staat onder grote druk.

Doordat er steeds meer kennis is over de risico's van bestrijdingsmiddelen, groeit de sociale onrust rond het gebruik van deze middelen. De agrarische sector noemt voedselveiligheid en betaalbare voeding als belang om schadelijke stoffen toegelaten te houden. Maar wat betekent voedselveiligheid als je geen schoon drinkwater meer hebt en 'gewasbeschermingsmiddelen' teruggevonden worden in baby-luiers?

Omwonenden, natuurgebieden, grond - en oppervlaktewater worden blootgesteld aan een cocktail van stoffen. Het verband tussen blootstelling en ziekten wordt, ook door RIVM, als plausibel gezien.⁽¹⁾ In Frankrijk wordt dit verband bewezen geacht, met name voor Parkinson.⁽²⁾ In natuurgebieden is sprake van een dramatische achteruitgang van insecten.⁽³⁾ De effecten van cocktails blijken vele malen groter dan van enkelvoudige stoffen.⁽⁴⁾

Hiaten in toelating, vertrouwen in de overheid neemt af

De systematiek van toelating van middelen is in strijd met nationaal en Europees recht. De systematiek is gebaseerd op blootstelling van proefdieren aan een enkelvoudige stof in een steriele omgeving. En niet alle aspecten rond de hormoon-verstorende factoren

en de voortplanting worden daarbij meegenomen. De aanname was dat de stoffen de akkers niet verlaten; dat is aantoonbaar onjuist. Vrijwel alleen worden de door de aanvrager aangeleverde gegevens beschouwd. De stelling van het Ctgb dat middelen veilig zijn, blijkt onjuist. Het aantal rechtszaken neemt toe. Zowel de bestuursrechter⁽⁵⁾, de civiele rechter⁽⁶⁾ als het Europees Hof van Justitie⁽⁷⁾ hebben vastgesteld dat de toelatingsprocedure door het Ctgb niet de vereiste zekerheden geeft. Lange tijd werd de toelating van middelen door het Ctgb als enig toetsingskader beschouwd. Recente rechtspraak laat zien dat deze toelating niet het enige kader mag zijn. Redenen zijn gesignaleerde hiaten in de toelatingsprocedure, kennis over de verspreiding van bestrijdingsmiddelen en een breder toetsingskader, in samenhang met geconstateerde effecten. Het Ctgb geeft dat deels ook zelf toe.

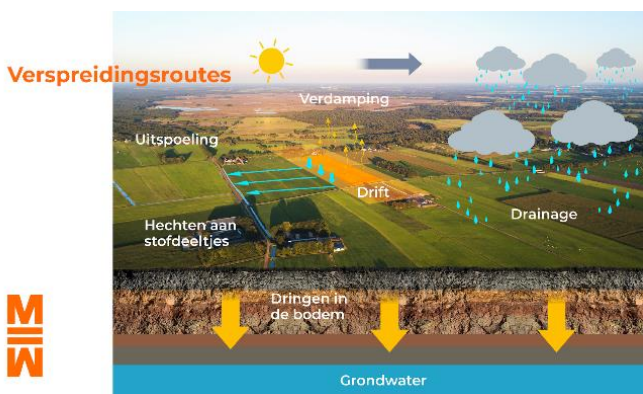
Civiele processen

In civiele rechtszaken is de toelating door het Ctgb als onvoldoende beoordeeld en het risico voor omwonenden te groot. Al meermalen hebben rechtbanken daarom een geheel of gedeeltelijk verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen opgelegd.

Kennis

Bestrijdingsmiddelen verspreiden zich tot op kilometers afstand.

Uit metingen van Meten=Weten en ook onder andere RIVM en WUR, blijkt dat bestrijdingsmiddelen zich verspreiden tot op kilometers afstand van de velden waar ze zijn gebruikt. Ze worden aangetroffen in de lucht, woningen, slaapkamers, tuinen, luiers van baby's, drinkwaterinnamepunten en natuurgebieden. In Natura 2000-gebieden zijn ongeveer 50 middelen gevonden tot 200 microgram per kg droge stof. (8) In slaapkamers werden bij recent onderzoek 137 pesticiden aangetroffen met concentraties tot tientallen milligram per kg opgezogen huisstof. (9) Uit luchtmetingen blijkt dat tientallen stoffen uit bestrijdingsmiddelen zich permanent als een soort nevel in de lucht bevinden. Het zelfde geldt voor oppervlaktewater en grondwater. (10) Om de kwaliteit van het drinkwater te beschermen besloot de provincie Gelderland tot een verbod op bloembollenteelt in de waterwingebieden. (11) Bestrijdingsmiddelen komen dus op plaatsen waar ze niet vóór dienen te komen. Meten =Weten heeft van 14 werkzame stoffen aangetoond dat die zich ver van de akker waar ze gespoten zijn hebben verspreid. (inmiddels zijn 2 van die 14 werkzame stoffen verboden) De hoofdoorzaken van deze verspreiding zijn verdamping, verwaaiing, uit- en afspoeling. Drift speelt slechts een ondergeschikte rol. (12)

Afwegingskader

De regels voor de toelating van bestrijdingsmiddelen volgen uit de Verordening (EG) 1107/2009. Sterk samengevat: een hoog niveau van bescherming van

mensen, dieren en het milieu. Bij onzekerheid hierover moet het voorzorgsbeginsel leidend zijn: een middel mag geen onmiddellijk of uitgesteld schadelijk effect op mensen en dieren hebben en geen onaanvaardbare effecten op het milieu. De Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Habitatrichtlijn vormen een ander toetsingskader voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Noodmaatregelen

Wanneer blijkt dat een bestrijdingsmiddel niet voldoet aan de wet- en regelgeving, met name het voorzorgsbeginsel, kan de toelating als noodmaatregel worden ingetrokken. Het Hof van Justitie van de Europese unie noemt expliciet noodmaatregelen als verplichting en vindt dit niet in strijd met het rechtszekerheidsbeginsel. (13)

Natuurbescherming

Door een recente uitspraak is het helder dat bij Natura 2000 gebieden, voorafgaand aan het gebruik van bestrijdingsmiddelen, een natuurtoets noodzakelijk is. Deze natuurtoets moet voldoen aan de vereisten van een 'passende beoordeling' zoals het Hof van Justitie die stelt. (14) Met de huidige wetenschappelijke kennis kan een passende beoordeling niet gemaakt worden, zodat geen toestemming (natuurvergunning) gegeven kan worden voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Openbaarheid

Meten=Weten dringt aan op openbaarheid van het gebruik van bestrijdingsmiddelen door een gebruiker. Ook bij de overheden is onbekend welke bestrijdingsmiddelen waar en in welke hoeveelheden worden toegepast. Overheden dienen dit om beleidsredenen te weten. Omwonenden, natuurorganisaties en wetenschappers hebben recht om te weten welke middelen waar en wanneer in hun omgeving worden toegepast. (15)

Tot slot

De rechtspraak biedt nu voor zowel omwonenden als natuurorganisaties mogelijkheden om telers te beletten om bestrijdingsmiddelen te gebruiken. Hiervan zal ongetwijfeld gebruik worden gemaakt.

De rechter kan niet anders dan de wet en regelgeving en het voorzorgsbeginsel toepassen. Overheden dienen zich aan hun wettelijke plichten te houden.

Aanbevelingen

- **Neem maatregelen in waterwingebieden naar voorbeeld van de provincie Gelderland**
- **Verbied de toepassing van de werkzame stoffen (vluchtige middelen) die aantoonbaar ver van de akkers zijn aangetroffen**
- **Houdt u aan de regelgeving m.b.t. tot de Natura 2000 gebieden waarbij de natuurtoets verplicht is**
- **Maak het middelengebruik openbaar voor omwonenden**

Stip aan onze
horizon

Bronnen

1. <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2021-0153.pdf>
2. <https://www.boerenlandvogels.nl/content/frankrijk-erkent-parkinson-als-beroepsziekte-voor-akkerbouwershttps://www.letselschade.nu/arbeid-werkgeversaansprakelijkheid/neuroloog-over-relatie-tussen-pesticiden-en-parkinson-in-frankrijk-is-parkinson-een-erkende-beroepsziekte-onder-wijnboeren/>
Gandara et al. Science 386, 446-453 (2024) , 25 oktober 2024. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.ado0251>
3. <https://www.eis-nederland.nl/Portals/4/pdfs/wetenschappelijk%20rapport%20insectensterfte%20ENG.pdf?ver=2018-05-14-112015-637×tamp=1526289626706&ver=2018-05-14-112015-637×tamp=1526289626706>
4. <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2024/10/update-bestrijdingsmiddelenatlas-cocktail-van-stoffen-in-oppervlaktewater-blijkt-giftiger-dan-elke-stof-apart>
5. ECLI:NL:RBNNE: 2021:2483 - zaak Milieudéfensie Holtingerveld,
<https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBNNE:2021:2483>
ECLI:NL:RBNNE:2024:4141- zaak M=W Boijl,
<https://www.uitspraken.nl/uitspraak/rechtbank-noord-nederland/bestuursrecht/omgevingsrecht/eerste-aanleg-enkelvoudig/ecli-nl-rbnne-2024-4141>
6. ECLI:NL:RBNNE:2023:2333 - zaak bekend als Boterveen
<https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBNNE:2023:2333>,
ECLI:NL:GHARL:2023:6083 - uitspraak gerechtshof inzake Boterveen
<https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:GHARL:2023:6083>
ECLI:NL:RBLIM:2024:2330 - zaak bekend als Sevenum,
<https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBLIM:2024:2330>
7. ECLI:EU:C:2024:356,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=ecli:ECLI:EU:C:2024:356>
ECLI:EU:C:2024:350,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/nl/TXT/?uri=CELEX:62022CJ0308>
8. <https://metenweten.nl/wp-content/uploads/2022/12/2022-Onderzoek-verspreiding-bestrijdingsmiddelen-2.pdf>
9. https://sos-slaapkamer.nu/wp-content/uploads/2024/10/Eindrapport_SOS-Slaapkamer-1.pdf
10. <https://onzedrentscheaa.nl/wp-content/uploads/2022/07/Eindrapport-UPDA-2022.pdf>
11. <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2025/02/10/teleurstelling-sector-over-gelders-verbod-op-bloembollenteelt>
12. <https://metenweten.nl/wp-content/uploads/2024/08/Verslag-Onderzoeksproject-Schone-Sier-Online.pdf>
13. ECLI:EU:C:2024:356
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=ecli:ECLI:EU:C:2024:356>
ECLI:EU:C:2024:350
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/nl/TXT/?uri=CELEX:62022CJ0308>
14. ECLI:EU:C:2018:882 - PAS uitspraak
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=ecli:ECLI:EU:C:2018:882>
15. <https://www.trouw.nl/duurzaamheid-economie/registratie-van-pesticiden-rammelt-aan-alle-kanten~b3a2630a/?referrer=https%3A%2F%2Fduckduckgo.com%2F>